

**Kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen) - vwo:
vakspecifieke informatie centraal examen 2019**

Deze informatie is gelijktijdig met de Septembermededeling van het College voor Toetsen en Examens (het CvTE) (zie Examenblad.nl) bekendgemaakt.

Veranderingen t.o.v. 2018 zijn geel gemarkeerd.

Veranderingen t.o.v. de Septembermededeling zijn blauw gemarkeerd.

Examenstof:	zie syllabus 2019
Syllabus:	wijkt af van syllabus 2018. Wijzigingen ten opzichte van de syllabus 2018 zijn geel gemarkeerd.
Nadere informatie:	<p>Vanaf 2010 hebben de vakken kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen) vwo een centraal examen. Dit centraal examen is voor al deze vakken hetzelfde en heeft mede daarom ook een eigen naam gekregen: kunst (algemeen). Kunst (algemeen) kan bovendien ook als vak met uitsluitend een centraal examen worden gekozen. Bij de afname van het centrale examen kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen) wordt de computer gebruikt.</p> <p><i>Centraal examen in Autoplay:</i> In 2019 wordt het examen in Autoplay aangeboden en daarnaast net als in 2018 in een pilot met Facet (kijk voor meer informatie over deze pilot hieronder: Nadere informatie pilot in examensoftware Facet). Zowel de opgaven als de bronnen worden digitaal aangeboden. Ter ondersteuning van de examinatoren (correctoren) ontvangen scholen voor dit examen vijf cd-roms per examen. De examenkandidaten antwoorden op papier, ook de correctie gaat zoals bij papieren examens gebruikelijk. Net als bij de meeste andere schriftelijke centrale examens het geval is, worden de centrale examens kunst (algemeen) havo en vwo 2019 na de afname integraal gepubliceerd op www.examenblad.nl en www.cito.nl.</p> <p>Voor deze examenvorm is een gedegen voorbereiding van groot belang. Daarom ontvangen alle scholen met examenkandidaten kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen) in januari 2019 een informatieve mailing met verwijzing naar een handleiding en voorbeeldexamen.</p> <p><i>Wachtwoord</i> Vanwege veiligheidsredenen wordt vanaf 2015 bij de centrale examens in Autoplay naar een wachtwoord gevraagd. De wachtwoorden worden op de persoonlijke pagina van de examensecretaris op Examenblad.nl gepubliceerd. Zie voor de data waarop deze beschikbaar zijn de activiteitenplanning bij deze septembermededeling.</p> <p>Activiteitenplanning centrale examens en rekentoets VO 2019</p> <p><i>Kort voor de afname</i> De cd-rom mag één werkdag voor de examenafname uit de verpakking worden gehaald. Voor een probleemloze afname dient de inhoud van de cd-rom te worden gekopieerd naar de harde schijf van de werkcomputer. Het afnemen/afspelen van de examens met thin-clients wordt ontraden. De school blijft verantwoordelijk voor de geheimhouding van het examenmateriaal en dient minimaal de volgende maatregelen in acht te nemen:</p>

	<p>- Afsluiten van het lokaal waarin de computers staan, waarop de examens gekopieerd zijn. - Er zorg voor dragen dat toegang tot de examenbestanden niet mogelijk is.</p> <p><i>Systeemeisen Autoplay</i> Zie het overzicht op de website van Cito.</p> <p><i>Bekijk ook de informatiebrochure 'De nieuwe kunstvakken in de vernieuwde tweede fase' op Examenblad.nl.</i></p> <p><i>Kandidaten met een visuele of auditieve beperking</i> Het brede centraal examen van de vakken kunst (beeldend/dans/drama/muziek/algemeen) is door zijn multimediale karakter niet goed maakbaar voor kandidaten met een visuele of auditieve beperking. Scholen kunnen kandidaten melden via het speciale formulier voor examens voor kandidaten met een visuele of auditieve beperking (zie ook de toelichting van DUO/Examendiensten bij het formulier voor bestelling examens). Aan de school wordt dan een gecommiteerde van de staatsexamencommissie toegewezen die samen met de eigen docent een vervangend semi-mondeling examen maakt.</p> <p>De school kan overwegen of het haalbaar en gewenst is om een kandidaat met een visuele of auditieve beperking in plaats van kunst (beeldend/dans/drama/muziek/algemeen) examen af te laten leggen in één van de 'oude' kunstvakken. <i>Zie ook de informatiebrochure 'De nieuwe kunstvakken in de vernieuwde tweede fase' op Examenblad.nl.</i></p> <p><i>Kandidaten met een leesbeperking</i> Bij de examens kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/muziek/algemeen) in Autoplay wordt standaard spraak geleverd (computerspraak), dus in het examen voor alle kandidaten. De school mag alle kandidaten toestaan van deze voorziening gebruik te maken; voor kandidaten zonder leesbeperking biedt audio geen (oneigenlijk) voordeel.</p>
<p>Nadere informatie pilot in examensoftware Facet:</p>	<p><i>Pilot in Facet</i> Het CvTE is voornemens om de centrale examens kunst (algemeen) havo en vwo in de toekomst in de examensoftware Facet aan te bieden in plaats van in Autoplay. Hiervoor heeft in schooljaar 2017-2018 een eerste pilot plaatsgevonden die dit schooljaar een vervolg krijgt en net als vorig schooljaar op de reguliere afnamemomenten van havo en vwo in eerste tijdvak plaatsvindt, zie examenrooster 2019.</p> <p>De wijze van afname is voor Autoplay en Facet hetzelfde. In Autoplay/Facet worden de bronnen en de vragen getoond. De kandidaat schrijft zijn antwoorden op door de school beschikbaar gesteld examenpapier en ook de correctie vindt plaats op papier. Tijdens de correctie kan de docent het examen inzien via de oefenomgeving van Facet (oefenen.facet.onl).</p> <p>Voor het vervangen van de software Autoplay door Facet zijn verschillende redenen. Zo kan de software Autoplay niet op Mac en Linux worden gebruikt, terwijl dit bij Facet geen probleem vormt. Ook correctoren lopen bij Autoplay tegen dit probleem aan bij het raadplegen van het examen voor correctie. Daarnaast is de keuze voor één examensysteem beter voor de beheersbaarheid en organisatielast voor zowel de examenmakers als de scholen.</p> <p><i>Meedoen aan de pilot?</i></p>

	<p>Voor een zorgvuldige invoering van de centrale examens kunst (algemeen) havo en vwo in Facet is het van groot belang dat er voldoende scholen meedoen aan de pilot. U kunt zich voor de pilot kunst (algemeen) havo en vwo in Facet aanmelden via het formulier 'opgave aantal kandidaten' van DUO.</p> <p><i>Verklanking</i> Voor de kunstvakexamens in Facet geldt dat alle kandidaten verklanking mogen gebruiken net zoals bij de examens in Autoplay. Het is belangrijk dat kandidaten met een leesbeperking in de Proef op de Som ook met de verklankingssoftware in Facet oefenen zoals vermeld in de brochure 'Centrale examens kunstvakken in Facet 2019'.</p> <p><i>Fall-back in de vorm van een pdf-document en bronnen</i> Deze vorm van fall-back wordt ingezet indien er een technische storing is tijdens de examenafname in Facet voor Mac en Linux of als er een probleem is bij een kunstvakexamen dat in Autoplay wordt afgenomen. Als er gewerkt wordt met pc's met Windows bij de afname van de examens in Facet, dan vormt Autoplay de fall-back. De bestanden van de fall-back in de vorm van een pdf-document en bronnen in een beveiligd zip-bestand worden via de portal van Cito aangeboden. Het zip-bestand mag één werkdag vóór afname van het betreffende examen op de computers van de kandidaten worden klaargezet. Scholen ontvangen in de tweede week van april hierover van Cito een brief met nadere informatie.</p> <p><i>Meer lezen over de pilot?</i> Raadpleeg de brochure 'Centrale examens kunstvakken in Facet 2019'.</p>
<p>Correctievoorschrift:</p>	<p><i>Status: regelgeving</i> Het CvTE heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift. Als de corrector van mening is dat het correctievoorschrift een onvolkomenheid bevat, neemt hij contact op met het Examenloket via het contactformulier op www.examenloket.nl.</p> <p><i>Aanvullingen</i> Zie paragraaf 9.4.2 van de septembermededeling.</p> <p><i>Examens nakijken: streng, soepel of precies goed?</i> Als bijlage bij deze vakspecifieke informatie is in de bijlage een artikel opgenomen dat ingaat op de taak van docent als examinator (corrector). Dit artikel is ook als los document op de examenpagina's op Examenblad.nl gepubliceerd.</p>
<p>Ontvangen van vakspecifieke mailings:</p>	<p>Voor uw taak als examinator (corrector) van de centrale examens is het belangrijk dat u goed geïnformeerd bent. Dat kan via een persoonlijke pagina op Examenblad. Via deze pagina ontvangt u inhoudelijke en formele informatie over de centrale examens van uw vak op maat, zoals bijvoorbeeld een test met het correctievoorschrift of een enquête over een conceptsyllabus. Hebt u als docent nog geen persoonlijke pagina op Examenblad.nl waardoor u de mailings niet rechtstreeks ontvangt, laat u zich hiervoor dan registreren door uw examensecretaris.</p>
<p>Examenbesprekingen VONKC:</p>	<p>Elk jaar organiseert de Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONKC) na de afname van het centraal schriftelijk examen besprekingen van de opgaven en het correctievoorschrift. Op de website van VONKC (www.vonkc.nl) vindt u hierover meer informatie.</p>

Het CvTE brengt examenbesprekingen onder de aandacht, omdat ze waardevol kunnen zijn voor het intercollegiaal overleg over de correctie van de examens. Deze besprekingen hebben echter geen officiële status. Intervisie met collega's is vaak nuttig om samen te verkennen in welke mate antwoorden van examenkandidaten inhoudelijk in lijn zijn met het correctievoorschrift.

In alle gevallen is het correctievoorschrift, eventueel voorzien van een aanvulling, bindend. Opmerkingen gemaakt tijdens examenbesprekingen 'overrulen' het correctievoorschrift niet.

Bijlage:

Examens nakijken: streng, soepel of precies goed?

Marieke Wensing

Voor sommige docenten wordt het de eerste keer, velen deden het al vaker, maar het blijft spannend om straks de centrale eindexamens te moeten nakijken. Het is niet alleen een indirecte test of je je leerlingen goed genoeg hebt voorbereid, maar ook en vooral moet je zorgen dat er resultaten uitkomen die zowel je vak alsook de kandidaten recht doen.

Dat nakijken is nog niet zo eenvoudig. De centrale eindexamens kunst en de examens in de beeldende vakken bestaan bijna helemaal uit open vragen met antwoorden die nogal eens 'de volgende strekking' moeten hebben. Dat komt doordat vaak naar inzichten wordt gevraagd of doordat interpretaties of verklaringen moeten worden gegeven. Op de examenbesprekingen voor docenten is er dan ook veel discussie over het al dan niet goed mogen rekenen van alternatieve antwoorden of nuances die niet in het correctievoorschrift (cv) zijn opgenomen. De meest geuite kritiek op deze examens is al jarenlang dat 'het antwoordmodel niet volledig' zou zijn.

Het is natuurlijk altijd mogelijk dat er goede antwoorden bestaan die de examenmakers over het hoofd hebben gezien. Maar veel alternatieven die in eerste instantie juist lijken, zijn dat niet en zijn daarom dan ook niet in het cv opgenomen. Als gevreesd wordt dat een bepaald fout antwoord massaal wordt gegeven, wordt soms expliciet vermeld dat voor dat antwoord géén scorepunt mag worden toegekend. Het is echter ondoenlijk om bij elke vraag alle voordehand liggende foute antwoorden op te nemen. De examenmakers beperken zich dus tot de juiste antwoorden met een enkele keer een 'nul-punten-antwoord'. Toch zijn er nog allerlei nuances mogelijk. Kandidaten geven namelijk niet altijd letterlijk het antwoord dat in het cv staat. Dat kan bijvoorbeeld komen doordat het gewenste antwoord in het officiële vakjargon staat, zodat u als docent precies begrijpt wat wordt bedoeld. Uiteraard streven we ernaar om zo exact en helder mogelijk te formuleren, met de kandidaat en het niveau in gedachten. Maar toch zullen docenten altijd moeten wegen in hoeverre de antwoorden van hun leerlingen overeenkomen met het correctiemodel. En in hoeverre de kandidaat duidelijk maakt dat de kwestie goed begrepen is, ook al staat het er misschien wat onhandig.

Dat wegen is vooral voor beginnende docenten moeilijk. Niemand wil zijn leerlingen tekort doen, maar het vak moet goed getoetst worden en de ene kandidaat weet of begrijpt gewoon meer dan de andere. Wat is eerlijk? Hoe objectief kan een docent zijn? Nu houdt de ene docent zich strenger en letterlijker aan het cv dan de ander en zo is het denkbaar dat een kandidaat voor dezelfde antwoorden bij de ene examinator een hoger cijfer krijgt dan bij een ander. Het systeem van de tweede correctie moet dit helpen voorkomen, maar het is de vraag of daarmee alle problemen worden opgelost.

De 'eigen' docent moet nog steeds wegen en zorgen dat hij dat eerlijk doet. Doe je de onhandig formulerende kandidaat die het toch goed begrepen heeft tekort en ben je dus te streng? Of kijk je structureel (te) soepel na en ken je bij twijfelachtige antwoorden eerder wel dan niet een punt toe? En wat betekent het als je dat doet? Het gevolg van (te) soepel nakijken is dat je in zekere zin de 'goede' kandidaten tekort doet. Als de zwakkeren meer punten krijgen dan ze verdienen, komen ze met hun cijfer dichterbij de buurt van degenen die het echt goed begrijpen. De spreiding wordt kleiner. De betere kandidaat kan immers niet méér dan de maximumscore voor een antwoord behalen en profiteert dus minder van de 'soepele' docent.

Een toets moet betrouwbaar, valide en van het juiste niveau zijn. Maar een toets moet ook zo goed mogelijk discrimineren tussen betere en zwakkere kandidaten. De 'soepele' docent discrimineert minder dan een 'strengere' docent. Als bijvoorbeeld leerling A, B en C respectievelijk een 4, 6 en 8 waard zijn (gemiddeld 6, spreiding 2), komen zij bij een soepel nakijkende docent bij wijze van spreken uit op 5, 6.5 en 8. Het gemiddelde cijfer stijgt en de spreiding, de discriminatie wordt kleiner. Krijgt die 8 er niets bij? Waarschijnlijk niet of nauwelijks. De betere leerling geeft meestal niet zoveel twijfelachtige antwoorden en er valt dan ook minder te wikken en te wegen.

Stel dat ineens op grote schaal het havo-examen veel soepeler zou worden nagekeken. Dan zou het totale gemiddelde cijfer natuurlijk stijgen en het percentage onvoldoendes dalen. Bij de landelijke normering wordt dan geconcludeerd dat het examen te gemakkelijk was in vergelijking met voorgaande jaren en met het zogenaamde referentie-examen. De norm (de N-term) wordt dus aangepast. Het is niet aannemelijk dat de hele havo-populatie ineens veel intelligenter is geworden. Dus de N-term zal dalen om de

resultaten van het 'te gemakkelijke' examen alsnog te corrigeren. De cijfers van alle kandidaten pakken dan lager uit.

En wat betekent dat binnen de klas? Door de lagere N-term zal het (te hoge) cijfer van de leerlingen A en B wat dalen, maar het kan altijd nog hoger uitpakken dan wat ze in feite waard zijn. Erger is dat de goede kandidaat C zijn of haar verdiende 8 nu niet krijgt! Het gevolg van te soepel nakijken is dus dat de beste leerlingen worden benadeeld. Dat zullen noch de soepelste, noch de strengste docenten op hun geweten willen hebben. Alles pleit er dus voor om 'precies goed' na te kijken in mei. Vakbekwaam wegend wat uw kandidaten gepresteerd hebben. Ik wens u daartoe de nodige wijsheid en natuurlijk veel succes in de komende examentijd.

Marieke Wensing (was toetsdeskundige bij Cito en betrokken bij de examens in de kunstvakken)